

1174.

15

1827

Becker

De dramate comicofatyrico.

Omnes antiquitalis populos diebus festis, vel sacrificiis vel ludis, Deos honorasse constat; qui nos ad nostra usque tempora viguit, et, hominum indoli accommodatus, in posterum vigebit. Hebraeorum tantum festis diebus perspectis, quorum multos Casaubonus, vir doctissimus, in libro de satyrica Graecorum poesi (lib I cap I p 7) commemoravit, atque comparatis cum ceterorum populorum moribus, facile percipere potest, nationibus remotissimis, hac vel illa ^{quidem} re inter se discrepantibus, multos tamen ritus communes esse. Neque mirum, illos in hac re sibi similes esse, cum natura ipsa quemque ad quosdam festos dies celebrandos adhortatur, et ~~provocat~~ provocat. Vere enim redeunte floribus florentibus, segete terrae commissa agricolarum quisque Deos placare studet, ut annus sibi fauste transeat, et ea feliciter accipiat, quae anni lenius polliceatur; atque frugibus collectis, horreis impletis, gregibus servatis, summas pro acceptis beneficiis agat gratias. Haec, ni fallor, prima conveniendi et festorum dierum celebrandorum causa fuit. Jam alia ea accessit, ut etiam in herouum vel virorum de patria meritorum honorem, ludi celebrarentur. Itaque, una, ut scilicet reliqua hominum pars fors ~~esset~~ ritus aemularetur, adjuncta, quatuor causae festorum celebrationi exhiberi videntur, quarum prima, ut Dei in novo anno benevoli essent, secunda, ut rustici

debitas pro omnibus ex anno fertilis commodis gratias
solverent; tertia vero ad forum virorum conservandam
memoriam, et quarta denique ad excitandam juven-
tutis aemulationem, spectavit.

Cum his solemnibus messoriiis ^{rara} Bacchi festi conjungi debent,
ut ait Horatius *epist. lib. II. l. 139 seq.*

Agricolae prisci, foras parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris et conjugis fida,
Tellurem porco, Silvamque lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.

Agricolae illi veteres, post vindemiam bene peractam,
laetitiae Deo gratias egerunt eoquod illi festum celebrabant.
Multo vino libito non in sacrificiis permancere potuerunt,
sed a favore quoddam exalti atque permoti, et saltatio-
nes et cantus inierunt, qui, quanquam initio rudes,
post aliquod tempus in ordinem quendam redacti
sunt. Facile porro cogitari potest, agricolae, cum Bac-
chum, Deum, celebrare voluerint, quos comites, Silenos
atque Satyros dico, (Servius ad Virg. Eclog. II. 14 comitum
seniores Silenos, juniores Satyros nominat) prope ad
mythologiam effictos, imitatos esse, et saltem imisse
saltationem, qualem illi saltare dicebantur. Hanc
ob rem Aristoteles aliquo dicit loco: τὰ μασὰ οἱ χῆρσι, inquit,
ἐν τῷ Σατύρῳ οὐρίστειτο. Haec verba opinionem me-
am confirmant, apposita Casauboni, in *Illustrationi*, sen-
tentia, „ex his (verbis fertur Aristotelis) disimus, inquit,
Satyricae poesis tantam esse vetustatem, ut etiam

17
prior fuerit vera tragoedia, et quasi mater illius.” Jure
vir ille doctissimus hanc sententiam proposuit, nam nemi-
nem negaturum esse credam, Satyros prius egisse, per-
sonas in ludis rudibus, quam argumenta, ex mythologia,
vel historia relictissima sumpta, in scenam prodissent.
Cum enim, ex cultis quorundam ^{ingeniorum} facultatibus, initium tra-
goediae positum esset, et illa in dierum festorum hono-
rem aderet, non defuerunt ex populo, qui, non con-
tente nova in tragoediis edendis mutatione, οὐδὲν ἕπος
τὸν Διόρυον exclamarent, atque ita perstinaces se prae-
berent, ut non prius quiescerent, quam drama saty-
ricum cum tragoediis conjunctum viderent. Talis ex-
clamatio admirationem nostram excitare non potest,
siquidem ante tragoedias ^{seriam antiquam quandam} poesis satyricam fuisse certe quidem
constituimus, sed ⁱⁿ illas ⁱⁿ perfectas ^{iam} altiores tandem
perfectioris gradum adscendisse contendimus. Quod
si negatur, quomodo populus talia efflagitare potu-
erit, quae antea nec habuerit, nec viderit, non intelli-
gere me fateor. Illud quidem, ut jam diximus, concedi
potest, initio Satyram ^{drone, rura} rudiorem quam postea fuisse,
sed illam prius, quam tragoedia, ^{ut} nisi omnia me fallunt
initium habuisse, ex illis, quae adduximus, certe constat.
Post illam populi exclamationem οὐδὲν ἕπος τὸν Διό-
ρυον satyrica poesis reduci debet, sed cum hominum
ingenia, tragoediis ⁱⁿ inductis, exalta essent, aliam certe
formam accepit, quam antea habuerat. Hoc enim mihi
persuasum habes, ^{tragoediam} Drama satyricum ante Theopiden,
qui primus tragoediarum inventor traditus, e solo
Satyrorum choro constituisse, qui, vini vi agitatius, in-

ter saltationem ea proloquebatur, quae sibi in men-
tem veniebant. Talis igitur dramatis satyrici nullus
erat auctor, sed saltantium quisque hoc nomine dig-
nus est, qui pro suis viribus in carmine componendo
curam diligentiamque adhibuit. Dramatis satyrici
inventor Pratinas nominatur, sed de eius modi satyricae
poetas inventionem est cogitandum, quae magis ex culta
Cyclopis formae ^{haec quidem} appropinquavit, et a vetere hac re
differat, ut argumentum certum quoddam tractan-
tur. Surdas enim sub verbo ^{quod} $\pi\rho\alpha\tau\iota\nu\alpha\varsigma$: $\pi\rho\alpha\tau\iota\nu\alpha\varsigma$ $\pi\rho\alpha\rho\epsilon\upsilon\lambda\omicron\upsilon\sigma\alpha\iota$
 η $\epsilon\gamma\kappa\alpha\tau\iota\sigma\tau\iota\sigma$, $\phi\alpha\iota\lambda\omicron\beta\iota\omicron\varsigma$, $\pi\omicron\iota\eta\tau\iota\varsigma$ $\pi\alpha\rho\omega\delta\iota\alpha\varsigma$, inquit, $\alpha\varsigma$ $\pi\rho\sigma\tau\alpha\varsigma$ ϵ -
 $\sigma\tau\alpha\kappa\epsilon$ $\Sigma\alpha\tau\epsilon\pi\omega\varsigma$, et Horon ad Horat. A. P. v. 200. cum memoret.
Tragoediis satyra dicitur amata, in quibus fabula majesta-
te gravitatis jocos exercebat, secundum Cratini (Pratinas)
institutionem. Is enim primus Athenis, Dionysia cum
essent, satyricam fabulam induxit. Casaubonus primus
Pratinas pro Cratini, quod antea legebatur, summo
jure restituit. Pinggeri verba in disputatione de dra-
matis Graecorum satyrici origine p. 22 falsa mihi viden-
tur, quibus probare cupit, illum, Pratinam dico, merito
dramatis satyrici inventorem haberi; recta quidem,
si inventorem eum nominas, qui, quancquam satyri-
ca poesis jam antea inventa esset, novam illi for-
mam dedit, ita ut, cum a priore omnino discrepa-
ret, inventor dici sane posset. Hanc ut confirmemus
sextentiam nostram, Aristotelis locum (II. II) addu-
camus, quo $\epsilon\tau\iota$ $\delta\epsilon$ $\tau\omicron$ $\mu\epsilon\tau\epsilon\delta\omicron\varsigma$ $\epsilon\kappa$ $\mu\iota\kappa\rho\upsilon$ $\mu\acute{\omicron}\delta\omega\upsilon$ $\kappa\alpha\iota$ $\delta\epsilon$
 $\epsilon\tau\epsilon\varsigma$ $\gamma\epsilon\lambda\omicron\lambda\alpha\varsigma$, $\delta\iota\alpha$ $\tau\omicron$ $\epsilon\kappa$ $\beta\alpha\tau\epsilon\rho\iota\kappa\omicron\upsilon$ $\mu\iota\sigma\tau\alpha\phi\alpha\sigma\iota\upsilon$, $\delta\psi\epsilon$ $\alpha\pi\epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon$
 $\nu\acute{\omicron}\delta\eta$ dicit. His verbis $\delta\iota\alpha$ $\tau\omicron$ $\epsilon\kappa$ $\beta\alpha\tau\epsilon\rho\iota\kappa\omicron\upsilon$ $\mu\iota\sigma\tau\alpha\phi\alpha\sigma\iota\upsilon$
prout, quam tragoediam, drama satyricum existisse

18
testatur. Metedos, quod Hermannus „mensura“ (Quin-
tilian. inst. orat. II. 3. 7, submittere se ad mensuram dis-
centis eodem sensu hoc verbo utitur, pro „ad ingenium
discentis“ ponens) vertit, de magnitudine, quae postea
in tragoediis cernitur, intelligendum esse. Verba $\epsilon\kappa$ $\mu\iota$ -
 $\kappa\rho\upsilon$ $\mu\acute{\omicron}\delta\omega\upsilon$ illas interpretamur fabulas, quae in dra-
mate satyrico antiquiore adhibebantur, et breves et nul-
las momenti erant. Eodem sensu verbis $\alpha\epsilon\tau\epsilon\varsigma$ $\gamma\epsilon\lambda\omicron\lambda\alpha\varsigma$
inst. II. 1. 1. Utraque ^{eadem spiritant} ~~quodammodo~~ fabulas satyricas, quae in
Dacchi laudem edebantur, tragoedia priores fuisse tes-
tatur, sed, neque arte nec labore elaboratae, omnino,
ut supra jam diximus, argumento carebant; saltan-
tium quisque ea proloquebatur, quae sibi in mentem
venerant.

Hic a me jam satis declaratum esse puto, priora dra-
ma satyrici posita esse fundamenta, quam tra-
goedia. Transcarnus nunc ad comœdiam, quae
multo seruius, quam tragoedia, exalta, vultate
quoque a satyrica Graecorum poesi superatur.
Fufius de hac re Aristoteles cap. I. artis poeticae
disputat, et ex ipsa rerum natura colligi po-
test, comœdiam multo posteriorius habuisse initium.
Primum enim illa, cum ridicula ferorum carmi-
num, praecipue autem tragoediae, esset imitatio,
quam ut ita dicam, parodiam nominamus, ori-
ri prius non potuit, quam tragoedia florere. Sa-
tisfime autem in comœdia invenimus locos, qui
facete et summo sale ea ludibrio exponunt, quae
in tragoedia apte posita, nostram excitant admi-
rationem. Hoc enim comœdiae est proprium,
ut res

ut res omnes, quae in vita humana nobis acci-
dant, non tales, quales sunt, sed verbis exaggeratae
cernantur. Deinde commedia eam formam, quam
habuit, eis tandem temporibus accipere potuit,
cum Graeci summa fuissent libertate, neque le-
gibus defenderetur, ne viros, adhuc viventes, cluden-
dos in frenam ducerent; quae libertas apud Graecos
cum non diu viguit, facile est intellectus, cur comoe-
dia illa veterrima tam breve tempus pristinae
formam retineat. Quae cum ita sint, dramatis sa-
tyrici originem priorem esse quosque constituit, quam
comediae.

Quaeri nunc potest in qua occasione satyricum Grae-
corum drama ederetur, nam cum tragoediis et co-
moediis conjungeretur, an solum prodiret in fre-
nam. Primum de tragoedia loquamur.

Plurimi viri doctissimi quidem constituant ~~aut~~ tri-
logiam sive tres tragoedias unum drama satyri-
cum esse secutum; recte sane; nam Casaubono (de
saty. Graec. poes. p. 124) auctore, de tragoorum tetra-
logiis plura exempla inveniuntur, e quibus fabu-
lis tres tragoedias, unam dramate satyrico adsumbi
neceffe est. Attamen, quod ad ordinem attinet, cum
viri illis clarissimi, inter quos Casaubonum prae-
cipue nominem, non una eademque sententia proba-
ta, in Meliceni partes transivimus, qui in appendice ad Li-
brum de trilogia Aeschylea (p. 270) contendit, drama

19
satyricum, primum editum, tres tragoedias esse secutas; neque
ex ingenio hoc fuit iudicium, sed testimonio quod apud Leno-
bum invenimus, fides sententiam illam obtinet. Illic enim
legitur: *ἡ δὲ πόλις τότε τοὺς Σατύρους ἐκτρέφει ὡς τοὺς*
ὑποσώτρους, ἵνα μὴ δυνάσθω ἑκείνους δύνανται τὸν πόλιν. Vocabulum
ἐκτρέφει de illo tempore intelligendum est, quo populus
ὡς τοὺς πόλιν τὸν Διόρυτον exclamavit; quae interpretatio e-
rebus antecedentibus (Casaub. de dram. saty. p. 18 seq.) intelligitur.
Necesse, cur haec Didymi verba omnino negligenda sint,
praecipue cum nihil in se habeant, quod contra rerum
naturam fuerit. Bacchus, in cuius honorem plurimi dies
fabulis edendis celebrabantur, omnino despectus et contemptus
videri potuit, si drama satyricum, quod populus ante
flagitaverat, posthunc edebatur; itaque nihil probabilius
mihi videtur, ^{quam} ut et Deus honoraretur, et populi cupidini
satisficeret, drama satyricum fabularum primam fuisse, quae
festo die in frenam prodiret. Eorum enim opinio, qui
illud inter tragoedias ponunt, inepta mihi videtur. Tra-
goediae (Aeschylum trilogias tantum scripsisse Melicenus
multa probabilitate ostendit) modo inter se intimo
vinculo cohaerebant, modo, quod fieri quoque solebat,
diversas res tractabant, quae tantam tamen inter se
habuerant similitudinem, ut secludi non possent. Om-
nes animi molus, fabula satyrica tragoediis in-
terposita, in abiles fuisse, et res a poetis tractatae
non ea sponione comprobatae essent, quae sem-
per habebant. Huc accedit Vitruvii (L. 8) testi-
monium, qui tria scenarum genera, unum quod dicitur
tragicum, alterum comicum, tertium satyricum,

esse contendit. Inter tragoediae et dramaticae satyricae scenam magna erat differentia, et si statueremus fabulam satyricam tragoediis esse interpositam, non videretur, quomodo mutationes, quae in utroque genere fiebant, tam oclenter perfici potuerint, ut spectatoribus talis temporis retardatio non laedium crearet. Sed dramaticae satyricae primum locum occupante, non multo tempore ad omnia bene paranda opus erat, cum ^{eandemque} scena in tribus tragoediis semper ^{eandemque} unam retinuit formam.

Nunc progrediamur ad comoediam. Drama satyricum cum comoediis quoque conjunctam esse constat. Sed quaeri potest, nam comici ^{poetae} ipsi fabulas illas satyricas scripserint, quae comoediis antecederant an tragici eas composuerint. Quae de hac re sunt sententiae. Eickstaedius, vir prudentissimus, in dissertatione de dramate comico satyrico, quae doctissimi ma-
laudatur, ostendit, comicos scripsisse ^{poetas} quoque fabulas satyricas, Hermannus, clarissimus ille, contra illud negat, et rem suam argumentis et rationibus confirmare et contrariam refutare studet. Quae cum ita sint, utriusque librum legere necesse est, siquidem iudicium justum ferre volumus, a quo, cum priorem nobis parare non posuimus, nos abstinemus. Hoc tantum monemus, et rem Eickstaedianam cum sententia nostra congruere. Comoediae enim, quarum origo, ut supra diximus, quanquam in posteriora tempora incidit, saepe in Bacchi festis celebrabantur, ideoque ad hujus Dei honorem drama satyricum addeba-

20
tur, quod vero certe ab illo a tragicis poetis invento atque composito differre debebat. Comici ^{poetae} animo ad jocos ridiculos parato, tales tantum res in scenam ducebant, quae, sub absurdas, hominum risum iacitarent necesse erat. Inventa quaeque quam false potuerunt, ante oculos posuerunt. Casaubonus (de Graec. saty. poe. p. 154 seq.) plures nominat, qui a veteribus comicos satyrici poetae dicantur, inter quos Anaxandridae, Euphantidis, Phrynichii et Simoclis fit mentio. Loco laudato ille, omnia, inquit haec dramatica eorum comicorum, et si quae alia his similia, toto genere fuerunt diversa a superioribus satyricis tragicorum poetarum. Recte sane. Nam uterque ^{poeta} tragicus et comicus, cum diversum haberet ingenium, de una eademque re diverse quoque sentire atque cogitare debebat; itaque nihil probabilius, quam quod drama satyricum aliter ab altero magis differet. Atamen ceteri ^{poetae} comici cum a veteribus satyricarum fabularum auctores non nominantur, patari potest, non eorum omnes, sed parva tantum pars talia composuisse dramatica, et maxima ex parte illa a tragicis poetis esse profecta.

Quod ad textum adinet, de quo supra locuti sumus, cum drama satyricum ~~quodammodo~~ solum quoque edentur, paucis opinionem nostram exponemus. Omnino hoc negamus. Nullum enim e veteribus testimonium de hac re nobis suppeditat, sed est conjectura mera, quae ne cum rerum quidem natura consentit, cum in posterum tempus ludos non minores, sed auctos esse certe constat.

Videamus nunc quali rhythmo metrorum Graeci in
vtere dramate satyrico uti sint. Primum rhythmun
quidem Aristoteles (art. poet. 4.18) τὸ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέ-
τρον ἐκπύοντο, καὶ τὸ δεύτερον καὶ ὀρχηδονικώτερον εἶναι
τῆς ποιήσεως, tetrametrum nominat, quod etiam in pri-
mis tragoediis usitatum erat; postea vero, ut philosophus
(art. poet. 4.19) dicit, metrum iambicum accommoda-
tissimum videbatur, quo homines in loquendo saepissi-
me utantur. Hanc ob causam in tragoedia metrum
iambicum, ad dialogum aptissimum, Graeci indu-
xerunt, et inde in drama satyricum transiit. Atla-
men inter tragoediae et fabulae satyricae trimetrum,
quia altera liberionibus utebatur versibus, magnum
erat discrimen, quod e Grammaticorum testimonio
patet. Hermannus in opusculorum tom. I p. 48, in
epistola ad Dionysium scripta, doctissime de hac re
disputat.

Restat adhuc, ut de noto illo Horatii loco (epist. ad Piscon.
v. 220 seq.) loquamur, qui nobis offendit, sermonem fabu-
lae satyricae neque tragoediae severitati adaequan-
dum, neque cum comodia comparandum, sed inter
utramque, tragoediam atque comodiam dico, posi-
tum esse. En verba Horatii:

Carmine qui tragico vilem castavit ob hircum,
Mox etiam agrestes satyros nudavit et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit eo, quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Qui, quod Melchiorus jam docuit, non cum Casan-

bono (de saty. Graec. post. p. 120) pro Theopride accipi debet, qui v. 275
nominatur, sed ita, ut poeta, qui sensu communi posito, quoniam
~~causa~~ subintelligat, et hoc loco Pratinarum significet. De The-
pride neque ceterorum veterum testimonia cogitari sinunt,
neque rerum ordo, cum de Theopride post multos tandem
versus mentio fit, atque illic tragoediam invenisse dicitur.
Locum aliter, quam Melchiorus, si intelligere vis inter, p. eta-
tio, methecale, contorta esse videtur. Ex his Horatii verbis
patet porro, cum tragoediam prius, quam drama saty-
ricum inventum putasse, sed quod inter auctorem et inven-
torem fabulae satyricae discrimen fit, iam supra dixi-
mus.

Verum ita rixes, ita commendare dicaces
Convenit satyros, ita vertere feria ludo,
Ne, quicumque deus, quicumque adhibebitur heros,
Regali confusus in auro nuper et ostro,
Migret in obscuras humili sermone tabernus;
Aut, dum vitas humum, nubes et inania capitet.
Effulsere aures indigna tragoedia versus,
Ut festis mationa moveri iussa diebus,
Intemerat satyris paulum pudibunda protervis.

Tragoedia cum Melchioro (p. 324 seq.) de ea dramatis
satyrici parte intelligi debet, quae tragoediae
appropinquat, atque cum illa simile aliquid habet. Quod
si ita rem tenemus, Victorinus (II p. 259) recte, satyrica est
apud Graecos fabula, inquit, in qua item tragici poetae non
reges aut heros, sed satyros induxerunt, ludendi causa joran-
di, ut simul spectator inter res tragicas ferarumque Saty-
rorum quoque jous et lusibus delectaretur, ut et Horatius
sentit his verbis. Ex hoc loco Casaubonus (p. 93) false col-

legit, drama satyricum interdum tragoedia esse interjectum.
Nam tragoediam & tragicas res si eodem sensu accipi-
mus, quem Meloxenus nos docuit, ex his verbis non id, quod
Cassaubonus fecit, catorquere poterimus.

Itaque his rebus abstractis, de diversis dramatum satyricorum
poetis loquamur necesse, sed cum nobis locus de illis tam
facile disputare non suppeditat, verba de illis facere non
possumus, sed Casauboni Meloxerique disputationibus do-
ctissimis laudatis, statim ad Euripidis Cyclopera trans-
eamus. Primum vero totius fabulae argumentum pau-
ci exponamus, et deinde ea attingamus, quae nobis
in Euripidis Cyclope legendō (solum illud enim drama
satyricum, quod ad nostra usque tempora pervenit), mi-
ra atque memorata digna acciderint.

Fabulae argumentum e nono Odysseae libro depromptum
esse constat. Primum Sileus in scenam prodit, narrans, quae
occasione cum Satyris in insulam venerit, quam robustas
ille Cyclops habitat. Bacchum enim, quem fano nautis
Tyrrheniis in manus tradiderat, ut quaereret, cum
liberis, Satyris patē, navem conscenderat, sed tempesti-
tibus ortis ad Siciliam appulsi, ubi Cyclopes vitam degant.
Unus eorum, Polyphemus, eos in suam potestatem rede-
git, et tanquam servis usus est. Quos ille sibi sociosque
imposuit labores, enumerat. Dum de his queritur,
Satyrorum chorus cum Cyclopiis gregibus advenit. Illi
quoque magnopere lugent, se a Daccho Nymphisque
separatos esse. Interea Ulysses cum sociis, nave ad orbe-
parandos ad insulam appulsa, accedit. Tunc, quod

22
fecum duxit, praebito, Sileus persuadet, ut sibi illos det-
ribas, qui in Cyclopiis antro sunt. Dum Sileus, illud ingro-
sus, Ulyssi, quae intro invenerat, tradidit, Cyclops adve-
nit. Suas res in advenarum manibus videns, ira com-
movetur, et e Sileo quaerit, quid illi agant. Hic, mor-
tuus timore concitatus, Ulysses caecum ceterasque Cyclopi-
res rapuisse, et cum resistisset, plagas sibi illatas esse dicit.
Quidquid contra Satyri, filii, dicunt, Cyclops Silei dictis
credit, et hospites devorare constituit. Atque ingressas,
per eorum comedit. Ulysses, tanto scelere iratus,
sociorum moerens uliori statuit. Ad conmatum per-
ficiendum Cyclopi tam multum offert vinum, ut ille illo
implens dormiat. Interea, sociis in auxilium voca-
tis, palide ardente Cyclopi dormienti oculum com-
burit. Satyri, qui Ulyssi auxilium quoque promiserant,
pompae timore commoti, cum res perpetrari debet,
opem ferre negant. Deperacta Ulysses cum sociis sa-
tyrisque atque Sileo navem conscendit, et vero nomi-
ne, quod hucusque occultaverat (nam cōtis se vocari
dicit) detecto, in patriam pergit.

Recte Demetrius Phalereus § 169 (Cicero de Financ. lib. 1. post. p. 99)
drama satyricum παῖδες καὶ γυναικες nominat, nam per-
sonae, quae in illud induuntur, vel Dei, vel heroes, vel
illis similes erant, hoc itaque cum tragoedia communica-
bat cum comedia vero drama satyricum propterea com-
parari potest, quod personae inductae non magnitudinem
illam servabant, quam in tragoedia semper invenimus,
sed jocos tales agitabant, quales comediae conveniunt.
Genus dicendi porro non tam sublime, quam in tra-

gaedia, sed generi sermonis uisato ascriptum. Cyclops, quauquam ab illo fabula nomen habet, secundas tamen ^{agit} partes; primas Ulysses. Utterque ^{personam} ~~modum~~ suam per totam fabulam retinet. Dramaticis satyricis si uis tragicus esse videtur; et est sane, quauquam id, quod Cyclopi luctum iramque parat, ceteris summius gaudium affert.

Scenam Titinius (lib. V cap. 8) describit, qui Satyricae (fabulae) vero (in antecedentibus de tragoedia et comodia) scena loculus est ornantur, inquit, arboribus, spoliis, montibus, reliquisque agrestibus rebus, in topiarum operis speciem deformatis. Huic accedit, quod in Cyclope procul mare conspicitur, ex quo Ulysses cum sociis uenit, et ad quod, omnibus rebus peractis, reuertitur. Silenus, qui primus, quasi prologus, scenam ingreditur, suam ipsius sortem spectatori suo declarat, sed de Ulysses, qui postea accedit, omnino tacet. Prologum talem, qualis in Cyclope legitur, in Euripidis tragoediis, quarum plures perlegi, antea me non inuenisse fateor. Illi enim totius fabulae argumentum, paucis expeditum uerbis, initio tragoediae ceponunt. Quae cum ita sint, prologus, quem in Cyclope inuenimus, ceteris praefereudas mihi videtur. Facetiae, quae in fabula laudata satyrica occurrunt, varii sunt generis. Plurimae id spectant, ut unum laudetur (139. 144. 145. et aliis locis) nonnullae sensu obscuro accipi debent (155 seq. 166). Praeterea multa inueniuntur, quae per se facete expressa sunt (500. 504. 599. 612) In eo quoque facete

23
dictum cernitur, quod ea, quae maxima sunt, minima nominantur. Ita (v. 101.) ὄξδος δεινὰ δicitur, quod uerbum ab eo, de turba tantum usurpatum inuenimus parvo; (171) ὑπόγειον (202) ὑπόγειον (252) Κουκλίον Cyclops nominatur. Summum denique legos ἀνέτις compellationi inest, quem satyrorum chorus, ut heronem, magnis alloquitur uerbis. — Satyrorum chorus in duas distributus erat partes, quarum altera ad aetrum flabat, ita ut omnia, quae in illo acciderent, uideret, altera uero ab illo remotior erat. Hanc chori dispartitionem uers. 60 cum sequentibus declarat, et in multis fabulae partibus facile intelligitur. Satyri, ῥάπευ ἁδία, (67), rusticorum gestamine, induti, in scenam prodierunt. Hinnalorum enim, ceruorum aut pantherarum pelles, lesse Pollux (lib. 4. sect. 118) in hunc usum ueteres adhibebant. Si quoque saltationem, dramaticam satyricam propriam, Σιρρίς nominatam, inierunt (uerbum a Σίριος ὑπόγειος recte derivatur; ficulneus lignum enim ad tales res aptum est, Priapus, ab Horatio (Sat. 1. 8. 1) commemoratus lesellus) in qua saltantes celeriter se agitabant Athenaeus XIV p. 30 C. D. eam παρὰ γινώσκον (indulam) dicit. Σιρρίς illa ita cum dramatica satyrica, ut ῥάπευ cum comodia, coniuncta erat. Sufius de hac re Milonius in appendice ad trilogiam Aeschyleam (p. 308 seq.) disputauit.

In hac quoque Euripidis fabula, Cyclope, nonnullae illius proprietates cernuntur, quas ceteris dramaticis satyricis auctoribus desuasse credam. Inter eas praecipue Euripidis amorem, quo festiuitates amplectitur, nomen (v. 154. 187. 206. 516) et de odio in mulieres, quod e uersibus 173 seq. 169 seq. elucet, loquar.

